

מיכל שכנאי, "חלון לים", התיכון (פרט), 2021. ארון-קודש מופרץ

חלפו שנתיים וחצי מאז שאמ"נ הוכתרה בטור זה בתואר המשמעותי והמכובד "אמ"נ מדינה"; זו היתה אפרת גל-נור שציירה את "מדינת אכזיב" בגלריה P8. הבאה לזכות באות האבירות היא מיכל שכנאי, שמציגה את "על כידון הברז" במוזיאון פתח תקוה.

אמן מדינה איננו האמן שמגויס למען עיצובו האסתטי והתעמולתי של חזון לאומי ו/או מהפכני, אלא זה שמבין שתנועות האמנות המודרניסטיות חלמו ועיצבו חזונות מופלאים, ותנועות לאומיות או פוליטיות הפכו את החלומות לסיטמים. ההבנה שמה שהפך לסיטוט לא סותרת את הכמיהה לזמן שבו האמנו בחלום והעריצנו את סמליו, סממניו וסימניו או לפחות ההבנה למה הורינו, סבינו וסיבותינו האמינו.

כשאמ"נ ניצולת שואה בת 7, ירדה מאוניית המעפילים, היא קיבלה תפוח. "הפעם הראשונה שהיה לי תפוח שלם שהוא רק שלי", סיפרה לי. בהמשך עיברת מנגנון הזהות הציני את שמה, והחיים בישראל הפכו אותה מילדה שמסרבת לדבר עם אנשים וירשבת לבדה על ענפי עץ-תות לנערה שגרה, חברותית ויצירתית. ולכן, כשאני נתקל במהפכנים שמציעים חזון שייחליף את זה שנחרב מול עינינו, אני שואל: איפה התפוח שלכם? מה תיתנו לנו, קונקרטי?

מיכל שכנאי מציגה המון סממני מדינה, ציגות וחלוציות: אקורדיון, כדים, מימיות, את הפחית, שיבולים, מגן דוד, פסלים כנעניים לנראה, פסל ראש חלוצי שנצמד בידו זאב בן-צבי בשר נותן 30, נערים חלים במעגל כיור ורקדנית-מפגני-התעמלות המחוללת מול האריה של תל חי. שני הדימויים האחרונים הם עבודות אנימציה מהמנות שבהן התנועה האנושית מוטלת על צילומי שחור-לבן מספרים ישנים. אף אחד מההפצים לא מוצג כמו שהוא. שכנאי משתמשת בכל המרכיבים האלה ועושה בהם מעשים. האקורדיון מוצפה מלט. הכדים הם יצירתיים כלאיים פיסוליים שנראים פרודיים כשם שהם יפהפיים. צמד מימיות, עטויות שלטת כחול ומלט גם הן, הפכו למוזיקה שממלאת בנים מתקן מגן גל. את החפירה ניצב בראש פסל-טורטום מצחיק בשם שהוא מרשים. אחת העבודות היפות בתערוכה מבוססת על לוח שש-שש שהורחבה הפכה שכנאי לטריפטיק ארון-קודש מופרץ:

איפה התפוז שלנו

מיכל שכנאי היא אמנית מדינה: שעטנז המוטציות הלאומיות שהיא מציגה, בתערוכה מופלאה, נראה בדיוק כמו פרצופה של ישראל ב-2024

המרשימה של דורון וולף. הצד הרעיוני שלה קצת מייגע ומשומש. וולף מצייר בריאליזם פיגורטיבי ברמה נדירה במחזותינו, שעלולה לגרום לצופים לטעות ולבלבל בינה לבין קיטש. בחלק מהעבודות מציירים ספרי אמנות הפתוחים על יצירות קלאסיות מפורסמות (למשל "השגרירים" של הנס הולביין הצעיר מ-1533). וולף מהגג על בסיסן ובהשראת ולטר בנימין: "האם ההילה של יצירת האמנות נשמרת בפרפרודוקציה? האם ליצירת האמנות היחידאית יש באמת הילה?" התשובה, בקיצור: כן, נג.

החלק החזק בתערוכה שלו מתמקד בציורים שבהם נראים מבקרים במר ויאוץ לתולדות הטבע בניו יורק מביטים בדיורמות של פחלצי חיות. שוב, ההיגיון בנדון מעניינים פחות מהדרך שבה וולף מספק לנו וריאציה מצוירת לזו המצולמת של אסף הינדן שהוצגה בברורומן באביב, שבה אני צופים בצור פים הצופים בתערוכה. הינדן ביצע מניפולציה חכמה, השאיר את הצור פים והעלים את המוצגים. אבל אצל וולף, בזכות המדיום והדרך שבה הוא שולט בו, בזכות העמדת המוצגים במרכז ובזכות הבחירה במחזות האינה רגשית לתצוגות במוזיאוני טבע, התרצא מפעימה. □

מיכל שכנאי, "על כידון הברז", אוצרת: ענת נטניו; דורון וולף, "אוגיטאס", אוצרת: רעות פורסטר. מוזיאון פתח תקוה לאמנות (ארלוחוב 30, פתח תקוה).

31.12 עד

מודש האופי הפגאני ממש של טקס קיבוץיים), מפיקת אותם לטרמים ובונה מהם נרטיב חדש שהאמירה שלו מסיכסכת ומורכבת, אוהבת ומתעבת, מואתת ונספכת. זה מה שהופך אמ"נ מדינה לאפקטיבית כל כך; זו אינה מתאה או ביקורת המזמה עצמה ניצבת בת מבחן. נקירה מטעויות העבר ומי כל סוג של דרך. זו, המביטה אל האופק עם חזון אוטופי ואבסטרקטי - מועדת להיכשל. באה בלי תפוח. אמנות המדינה מאהבה, מחריבה מאהבה, שונאת מאהבה, עוזבת בלב שבור ותמיד מתגעגעת.

התערוכה המדהימה הזאת היא חלק מאשכול תערוכות במוזיאון שכל התערוכות בו טובות. הטור כבר עסק בתערוכתה של להלי פריילינד והו כי בקצרה את "צלם הדברים: אל" ביום דרום. לא נרחיב על ההשקפה המרתקת שבין תערוכתה של שכנאי לזו הפרועה והעמוסה של צבי טולקובסקי מצד אחד, ולזו הנקייה, העתידנית-אך-מקדשת של מור אפגין. נתריע כי פירסוקנה ומשמעותיות מ"אלבום דרום" מוצפת כנבכי ביתן התצוגה הקבועה של קיצור תולדות פתח תקוה. נתעכב מעט על "אוגיטאס"

של המדינה ב-2024: הדים של הוד וח' וון טובעים בהדרגה בקשקשת צעקנית, מוטומטומט, מורקנת מכל ערך ותוכן. שכנאי אכן נדלה בקיבוץ בעמק יזרעאל. היא גם בת שכולה. פרטים אלה מוזכרים בטקסט האוצרות, שגם מזהיר על הדרך שבה "היא נותנת ביד" טיז לאתוס המתפרק אך גם לנענע וכמיהה לערכים משמעותיים שמעבר לאנ"י. אלה בדיוק הפוזיציה והפרקטיקה של אמנית המדינה: היא משתמשת בסמליה, באסתטיקת בניית-האומה שלה ובטקסיה (במקרה של שכנאי

ביקורת המדמה עצמה ניצבת מבחן, נקיה מטעויות העבר, מועדת להיכשל. לעומתה, אמנות המדינה באה מאהבה, מחריבה מאהבה, שונאת מאהבה, עוזבת בלב שבור ותמיד מתגעגעת

על שני לוחות המשחק הצדדיים מוצגים עציצי מלט שבהם עצי פלסטיק מיניאטוריים, והמרכזי משלב בגאונות דוגמה מופשטת בסגנון אר דקו ומוט שנתלש ממשחק כדורגל-שולחן והשחקנים המשופדים עליו צבועים זהב. שני האלמנטים הללו ממסגרים צילום בשחור-לבן של מה שנראה כבית תרבות קיבוצי, שחיותו הפתוחה משקיפה אל בתי-רכבת חד-קומתיים על רקע נוף שנראה כמו עמק יזרעאל. זהו רק חלק קטן מעשרות האובייקטים שבתערוכה, המשלבים גבוה ונמוך, אקינוי וצעצועי, ממלכתי ומלאכותי, מרשים ומטופש. חלקם מוצגים על הרצפה או תלויים על הקיר רובם נעזרים על ארונות מתכת פונקציונליים. הכל מעורבב, מהבהב, שעיטנו מטורף שנראה כמו מחסן עזוב של סמלי מדינה וחפצים חסרי ערך שהיזמן שחלף גרם להם להתחבר זה לזה, סתם אותם למוטציות. זו תצוגה סתם רורית שמעוררת פליאה, יראה, הפתעה, נוסטלגיה, צער ומדי פעם גם צחוק בקול רם. ההלם מכה כשמגיעים למוטציה שתצוגת המוטציות הזו לא דימה לשום דבר שאי פעם ראינו בתערוכה אבל בעצם נראית בדיוק כמו פרצופה